כְּגוֹן שֶׁנִּמְצֵאת אַחַת מֵהֶן – כגון שהתברר שאחת מן הקרקעות שגבו שלש הנשים הראשונות, שָׁדֶה שֶׁאֵינָהּ שָׁלוֹ וגזלה הבעל מאחר, ועתיד בעל הקרקע לבוא וליטול את קרקעו מן האשה שגבתה אותה בשביל כתובתה. וכשבאה הרביעית לגבות כתובתה משדה רביעית, באה זו שגבתה את השדה הגזולה וטוענת לרביעית שהיא חוששת שיבא הנגזל ויטול מידי את השדה, ולפיכך רצוני שתשבעי שלא גבית כתובתך בחיי הבעל, וּבְבַעַל חוֹב מְאוּחָר שֶׁקָּדַם וְנָטָה קְמַיְּפְלֶגְיָי – ומחלוקתם של תנא קמא ובן ננס היא בענין בעל חוב מאוחר שגבה לפני הנושים האחרים שזמן הפירעון שלהם קודם לשלו, האם תפיסתו מועילה ואין בעלי החובות האחרים חוזרים וגובים ממנו אף על פי שאין ללוה עוד נכסים, או שאין תפיסתו מועילה וחוזר הבעל חוב המוקדם וגובה ממנו. תַּנָּא קַמָּא סָבַר שבעל חוב מאוחר שקדם וגבה מַה שֶּׁגָּבָה לֹא גָּבָה, ולפיכך אף אם יבוא בעל הקרקע ויטול מאחת משלושת הראשונות את הקרקע שנגזלה ממנו, רשאית היא ללכת לרביעית ולהוציא ממנה את הקרקע שגבתה, שהרי הרביעית היא 'בעל חוב מאוחר' ונמצא שאינה מפסידה כלום במה שהאחרונה גובה קרקע לכתובתה, ולכך אין הרביעית צריכה להשבע שלא גבתה כלום מן הבעל בחייו. וּבֶן נַנָּס סָבַר שבעל חוב מאוחר שקדם וגבה, מַה שֶּׁגָּבָה גָּבָה, ולפיכך אם יבוא בעל הקרקע ויטול את הקרקע שנגזלה ממנו, אין האשה שגבתה את השדה הגזולה יכולה לחזור ולגבות מהאשה שגבתה אחרונה [הרביעית], ונמצא שכשגובה הרביעית היא מפסידה לבעלת השדה הגזולה ולכך היא צריכה להשבע.

רבה בר אבוה מבאר את המחלוקת באופן אחר: (אָמַר) רַבִּי נָחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ, דִּכּוּלֵּי עָלְמָא – בין בן ננס ובין תנא קמא סוברים שבעל חוב מאוחר שקדם וגבה מַה שֶּׁגָּבָה לֹא גָּבָה, ואין האשה שגבתה את הקרקע הגזולה מפסידה במה שהאחרונה גובה, משום שכשיטלו ממנה את הקרקע תחזור ותגבה מן הרביעית, וְהָכָא – כאן, שנחלקו האם משביעים את האחרונה, בְּחַיְּישִׁינַן שֶׁמָּא תַּכְסִיף קְמַיְּפְלֶגְיָי – נחלקו בן ננס ותנא קמא האם חוששים שמא הרביעית תקלקל את הקרקע, והקרקע תיפסד, מַר – בן ננס סָבַר חַיְּישִׁינַן שֶׁמָּא תַּכְסִיף – שחוששים שאם לא נשביע את הרביעית, תהא סבורה שאין משביעים אותה כיון שאם יבוא הנגזל ויטול מהשלישית את שדהו, תחזור השלישית ותגבה ממנה את השדה, ולא תרצה להשביח את הקרקע, אלא רק תאכל ממנה פירות ובכך הקרקע תתקלקל, ולא ישאר בה די לפרוע את חוב השלישית, ולכך הטילו חכמים שבועה עליה, כדי שתשביח את הקרקע. וּמַר – תנא קמא סָבַר שלֹּא חַיְּישִׁינַן שֶׁמָּא תַּכְסִיף – שאין חוששים שמא תכחיש הרביעית את השדה, ואין צורך להשביע אותה.

אביי סובר שאין המשנה מדברת כלל בנמצאת שדה אחת שאינה שלו, ומפרש את המשנה באופן אחר: אַבַּיֵי אָמַר, דְּאַבַּיֵי קַשְׁיְשָׁא אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ, דְּתָנֵי אַבַּיֵי קַשְׁיְשָׁא לגבי מה ששנינו במשנה לעיל (פז:), שאשה שבאה ליפרע את כתובתה מנכסי יתומים צריכה להשבע שלא נפרעה כלום בחיי בעלה, יְתוֹמִים שֶׁאָמְרוּ שאין נפרעים מנכסיהם בלא שבועה, מדובר אפילו ביתומים גְּדוֹלִים, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר קְטַנִּים, ומשנתינו עוסקת באופן שהיתומים שבאים לגבות מהם את השדה הם גדולים, ובזה נחלקו תנא קמא ובן ננס, תַּנָּא קָמָא לַיְּית לֵיהּ דְּאַבַּיֵי קַשְׁיְשָׁא – תנא קמא אינו סובר כאביי קשישא, ולדעתו הבא ליפרע מנכסי יתומים גדולים אינו צריך להשבע, ולכך האשה הרביעית אינה צריכה להשבע, וּבֶן נַנָּס אִית לֵיהּ דְּאַבַּיֵי קַשְׁיְשָׁא – ואילו בן ננס סובר כאביי קשישא שאף הבא ליפרע מנכסי יתומים גדולים צריך להשבע, ולכך גם האשה הרביעית אף שאינה צריכה להשבע מחמת הנשים האחרות, צריכה להשבע ליתומים שלא נפרעה כלום בחיי בעלה.

* * *

הגמרא מביאה מימרא של רב הונא שהובאה לה ראיה ממשנתינו: אָמַר רַב הוּנָא, הָנֵי תְּרֵי אַחֵי וּתְרֵי שׁוּתָפֵי – שני אחים שיש להם ירושה משותפת או שני שותפים, דְּאִית לְהוּ דִּינָא בַּהֲדֵי חַד – שיש להם דין תורה עם אדם אחד, וְאָזַל חַד מִינַּיְיהוּ בַּהֲדֵיהּ לְדִינָא – ואחד מן האחים או השותפים הלך לבדו לדון עמו בדין תורה ונתחייב בדין, לֹא מָצֵי אֵידָךְ לְמֵימַר לֵיהּ – אין השותף השני יכול לומר לאותו אדם, אַתְּ לָאו בַּעַל דְּבָרִים דִּידִי אַתְּ – הדין שדנת לא היה איתי אלא עם חברי ואיני מחוייב למה שנפסק בדין, ורוצה אני לדון איתך לחוד על חלקי בשותפות, אֶלָּא השותף הראשון שדן עמו בבית דין שְׁלִיחוּתֵיהּ עֲבַד – הוא שליח של השותף השני לדון עם הבעל דין גם על חלקו, וכשנתחייב בדין חייב גם השותף השני.

רב נחמן מביא ראיה לדין זה מהמשנה: אִקְּלַע – מעשה ונזדמן רַב נַחְמָן לְסוּרָא, שַׁיְּילוּהִי – שאלו אותו כִּי הַאי גַּוְונָא מַאי – מה הדין במקרה כזה, האם יכול השותף השני לטעון שהוא לא נתחייב בדין כיון שלא דנו עמו. אָמַר לְהוּ רב נחמן, מַתְנִיתִין הִיא – ספק זה יש לפשוט ממה ששנינו במשנה, הָרְאִשׁוֹנָה [–זו שכתובתה קודמת לכתובות חברותיה] נִשְׁבַּעַת לַשֵּׁנִיָּה, וּשֵׁנִיָּה לַשְּׁלִישִׁית, וּשְׁלִישִׁית לָרְבִיעִית. וְאִילּוּ רִאשׁוֹנָה לַשְּׁלִישִׁית לֹא קָתָנֵי – לא שנינו שהראשונה נשבעת לשלישית, מַאי טַעְמָא – מה טעם דבר זה, מדוע אין השלישית יכולה לטעון שלא נשבעה הראשונה אלא לשניה ולא לה, לָאו, מִשּׁוּם דְּשָׁלִיחוּתֵהּ עֲבָדָה – האם אין זה משום שכאשר נשבעה הראשונה לשניה, השניה עשתה בזה גם את שליחותה של השלישית כשהשביעה את הראשונה, ולכך אין השלישית יכולה לתבוע אותה שתישבע לה שוב, והוא הדין בשני שותפים כיון שנתחייב אחד מהם בדין נחשב שעשה את שליחותו של השני ואינו יכול לתבוע שידונו עמו שוב.

הגמרא דוחה את הראיה מן המשנה: מִי דָּמֵי – וכי הנידון כאן של שני שותפים דומה למשנתינו, הרי הָתָם – שם במשנתינו, שְׁבוּעָה לְאֶחָד וּשְׁבוּעָה לְמֵאָה – שבועה שנשבע לאדם אחד מועילה למאה איש, ואם כן שבועה זו שהיא נשבעת שלא נפרעה כלום ולכולן היא צריכה להשבע, כיון שנשבעה כבר לאשה אחת הועילה שבועתה לכולן, ולפיכך אין הראשונה חוזרת ונשבעת לשלישית משום שכבר נשבעה לשניה, מה שאין כן הָכָא – כאן, במקרה של שני שותפים, אָמַר – יכול אותו שותף שלא הלך לדון עם הבעל דין לומר לו, אִילּוּ אֲנָא הֲוֵאי – אילו הייתי שם בבית דין, טָעֲנִינָא טָפֵי – הייתי טוען טענות טובות יותר ממה שטען שותפי, והייתי זוכה בדין, ולכך אין לומר שהשותף שהלך לדון הוא שלוחו של השותף השני, וצריך הבעל דין לדון שנית עם השותף השני על חלקו.

מוסיפה הגמרא: וְלֹא אָמְרַן דין זה שהבעל דין צריך לחזור ולדון עם השותף השני ואין השותף הראשון נחשב לשלוחו, אֶלָּא באופן דְּלֹא אִיתֵיהּ בְּמָתָא – שהשותף השני לא היה בעיר בשעה שהשותף הראשון דן עם הבעל דין, אֲבָל אם השותף השני אִיתֵיהּ בְּמָתָא – היה בעיר והיה יכול לבוא ולדון בזמן שהבעל דין דן עם השותף הראשון, אִיבָּעֵי לֵיהּ לְמֵימְתֵי – היה לו לבוא ולטעון טענותיו, וממה שלא בא מוכח שהשותף הראשון היה שלוחו לדון, ורק כיון שנתחייב, הוא אומר שאינו שלוחו.

* * *

הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בענין שני שטרות היוצאים כאחד: אִתְּמַר, שְׁנֵי שְׁטָרוֹת הַיּוֹצְאִים בְּיוֹם אֶחָד, שמכר שדה אחת לשני בני אדם ביום אחד, ולא הוזכר בשטרות שעת המכירה, ועתה שניהם תובעים את השדה ואין ידוע איזה שטר קדם ולמי מבניהם מכר את השדה. רַב אָמַר, חוֹלְקִין את השדה בין שני התובעים, וכל אחד נוטל חצי שדה. וּשְׁמוּאֵל אָמַר, שׁוּדָּא דְּדַיְּינֵי – הדיינים יזכו ויחייבו לפי ראות עיניהם, שיתנו את השדה למי שנראה בעיניהם שלו רצה המוכר להקנות.

הגמרא רוצה לתלות את מחלוקת רב ושמואל במחלוקת תנאים: לֵימָא רַב דְּאָמַר כְּרַבִּי מֵאִיר – שמא נאמר שרב שסובר ששני שטרות היוצאים ביום אחד חולקין, טעמו משום שהוא סובר כרבי מאיר דְּאָמַר עֵדֵי חֲתִימָה כָּרְתֵי – העדים החתומים על הגט הם עיקר הכריתות, וכן בשאר שטרות חתימת העדים היא נותנת את התוקף לשטר, וכיון שבתוך השטר לא נכתב שעות, גילו הקונים את דעתם בשטר זה שאינם מקפידים על קדימת השעות, ולכן שניהם קונים כאחד.

וּשְׁמוּאֵל דְּאָמַר כְּרַבִּי אֶלְעָזָר – ואילו שמואל הסובר שודא דדייני טעמו מפני שהוא סובר כרבי אלעזר דְּאָמַר עֲדֵי מְסִירָה כָּרְתֵי – העדים המעידים על מסירת הגט הם עיקר הכריתות, וכן בשאר שטרות אם נמסר השטר בפני עדים הרי זה קנין גמור, ולפיכך בשני שטרות היוצאים ביום אחד, אם נמסר השטר קודם לאחד מהם המוכר הקנה לראשון בלבד ואילו את השני הוא הטעה, וכיון שיש כאן ספק למי מסר את השטר קודם, לכך אומרים שודא דדייני.

הגמרא דוחה שאין הכרח לתלות את מחלוקתם של רב ושמואל במחלוקת של רבי אלעזר ורבי מאיר: לֹא, אין הכרח לפרש כך, אלא יתכן דִּכוּלֵּי עָלְמָא בין רב ובין שמואל סוברים כְּרַבִּי אֶלְעָזָר שעדי מסירה כרתי, וזה שנמסר לו השטר ראשון זכה בקרקע, וְהָכָא בְּהָא קָמִיפְּלְגִי – וכאן, בדבר זה נחלקו רב ושמואל. רַב סָבַר, חֲלוּקָּה עֲדִיפָא – בספק ממון שאין ראיה לזה יותר מזה עדיף לעשות חלוקה, וּשְׁמוּאֵל סָבַר, שׁוֹדָא דְּדַיָּנֵי עֲדִיפָא – בספק ממון עדיף לעשות כראות עיני הדיינים, שאם יעשו שודא יתכן שיזכה בעל הקרקע בשלו.

מקשה הגמרא: וּמִי מְצִית מוֹקְמְתְּ לַהּ לְרַב כְּרַבִּי אֶלְעָזָר – וכי יכול אתה להעמיד את רב כשיטת רבי אלעזר, וְהָאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב הָלְכָה כְּרַבִּי אֶלְעָזָר שעדי מסירה כרתי בְּגִיטִּין. אמנם כִּי אֲמָרִיתָהּ דְּשְׁמוּאֵל – כאשר אמרתי את דברי רב לפני שמואל, אָמַר לִי שמואל שהלכה כרבי אלעזר אַף בְּשְׁטָרוֹת. מַכְלָל – משמע מזה, דְּרַב שאמר שהלכה כרבי אלעזר לענין גיטין סָבַר, בְּשְׁטָרוֹת לָא – שלענין שטרי ממון אין הלכה כרבי אלעזר, ואם כן כיצד אתה יכול לומר שרב סובר כדעת רבי אלעזר.

מסיקה הגמרא: אֶלָּא מַחֲוַורְתָּא – ברור שצריך לומר כפי שאמרנו בתחילה, שרַב סובר כְּרַבִּי מֵאִיר שעדי חתימה הם העיקר, וּשְׁמוּאֵל סובר כְּרַבִּי אֶלְעָזָר שעדי מסירה הם העיקר, ואם מסר לאחד קודם קנה, ולכך עושים הדיינים שודא.

הגמרא מקשה מברייתא על שמואל: מֵיתִיבִי, שְׁנֵי שְׁטָרוֹת הַיּוֹצְאִים בְּיוֹם אֶחָד חוֹלְקִין, הרי מפורש כאן כדברי רב, תֵּיובְתָּא דִּשְׁמוּאֵל – ובברייתא זו שחלוקה עדיפה היא פירכא לשיטת שמואל, שסובר בדין זה שהדיינים עושים שודא. מתרצת הגמרא: אָמַר לָךְ שְׁמוּאֵל, הָא מַנִּי – מי הוא התנא ששנה ברייתא זו, רַבִּי מֵאִיר הִיא הסובר שעדי חתימה כרתי ולכך חולקין, וַאֲנָא דְּאָמְרִי – ואילו אני סובר כְּרַבִּי אֶלְעָזָר שעדי מסירה כרתי, והראשון שנמסר לו השטר קנה, וכיון שיש ספק למי נמסר ראשון עושים שודא דדייני.

הגמרא מקשה על תירוץ זה: אִי – אם ברייתא זו אכן נשנתה בשיטת רַבִּי מֵאִיר, אֵימָא סֵיפָא – באר את סוף דברי הברייתא, כָּתַב לְאָחֵד שטר מכירה על שדה ולא מסר לו, ואחר כך כתב שטר מכירה נוסף וּמָסַר לְאַדם אַחֵר, זֶה שֶׁמָּסַר לוֹ בתחילה קָנָה, אף על פי שכתב קודם את השטר השני. וְאִי הברייתא נשנית בשיטת רַבִּי מֵאִיר, אֲמַאי קָנָה – למה קנה זה שנמסר לו השטר תחילה, הָאָמַר – הרי אמר רבי מאיר עֲדֵי חֲתִימָה כָּרְתֵי, והיות והולכים אחר חתימת השטר, ובשני השטרות נכתב אותו זמן אין הבדל למי נמסר השטר תחילה, ועל כרחך ברייתא זו סוברת כרבי אלעזר שעדי מסירה כרתי ולכן מי שנמסר לו השטר תחילה הוא זה שקנה, ומכל מקום שנינו בברייתא שכשיש ספק למי נמסר השטר תחילה חולקים, וקשה על שמואל שאמר שעושים שודא.

מתרצת הגמרא: תַּנָּאֵי הִיא – מחלוקת תנאים היא האם בספק ממון עושים 'שודא דדייני' או שחולקים, דְּתַנְיָא בברייתא לענין ממון הנמצא ביד השליח ומתו הבעלים ואין ידוע למי שייך הממון, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים שבאופן זה יַחְלוֹקוּ יורשי המשלח עם יורשי מי שנשתלח לו, וְכָאן [–בבבל] אָמְרוּ, שכיון שהוא ספק, מַה שֶּׁיִּרְצֶה הַשָּׁלִישׁ יַעֲשֶׂה, והיינו שודא דדייני שכפי ראות עיני השליש בדעת המשלח יחלק את הממות. וכמו כן יש לומר שהברייתא שאמרה שבשני שטרות היוצאים ביום אחד, חולקין, נשנתה בדעת חכמים שחלוקה עדיפה משודא, ואילו שמואל סובר כתנאים החולקים ששודא דדייני עדיפה.

* * *

הגמרא מביאה מעשה בענין שני שטרות שנכתבו ביום אחד: אֲמִימָר דְּרַמֵי בַּר חָמָא כַּתַּבְתִּינְהוּ לִנְכָסָיהּ – אמו של רמי בר חמא כתבה בשטר מתנה את נכסיה לְרַמֵי בַּר חָמָא בְּצַפְרָא [–בבוקר], לְאוֹרְתָּא – לפנות ערב באותו היום, כַּתַּבְתִּינְהוּ לְאַחִיו מַר עוּקְבָא בַּר חָמָא, ולא נודע למי מסרה את השטר תחילה. אָתָא רַמֵי בַּר חָמָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב שֵׁשֶׁת, לשואלו למי שייכים הנכסים, אוֹקְמֵיהּ בְּנַכְסָא – העמידו רב ששת בנכסים. אָתָא מַר עוּקְבָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב נַחְמָן, אוֹקְמֵיהּ בְּנַכְסָא – העמידו רב נחמן בנכסים. אָתָא רַב שֵׁשֶׁת לְקַמֵּיהּ דְּרַב נַחְמָן – בא רב ששת לפני רב נחמן, וְאָמַר לֵיהּ, מַאי מַעֲמָא עָבַד מַר הָכִי – מדוע עשה מר כך, שפסקת שמר עוקבא זכה בנכסים. אָמַר לֵיהּ רב נחמן לרב ששת וּמַאי מַעֲמָא עָבַד מַר הָכִי – מדוע עשה מר כך, כלומר למה פסקת להיפך שרמי בר חמא זכה בנכסים. אָמַר לֵיהּ רב ששת דְּקָדִים – שחתימת שטרו של רמי קדמה לשל מר עוקבא, שהרי שטרו של רמי נכתב בבוקר ושטרו של מר עוקבא נכתב בערב. אָמַר לֵיהּ רב נחמן לרב ששת אָטוּ בִּירוּשָׁלַיִם יָתְבִינַן דְּכַתְבִינַן שָׁעוֹת – וכי אנו יושבים בירושלים שנוהגים לכתוב שעות, ושם אכן מסתבלים על קדימת השעות וכל ששטרו קודם לשעה שנכתב שטרו של חבירו, זכה. אבל במקומנו שאין נוהגים לכתוב שעות גילו בני מקומנו את דעתם שאין הולכים אחר שעת הכתיבה, וכל ששניהם נכתבו ביום אחד שניהם שוים בנכסים. חזר רב ששת ושאל את רב נחמן, אֶלָּא מַר, מַאי מַעֲמָא עָבַד הָכִי – כיון שאתה סובר ששניהם שוים במתנה, מדוע פסקת ליתן את הנכסים למר עוקבא. אָמַר לֵיהּ רב נחמן לרב ששת, הטעם שפסקתי כן הוא משום שׁוֹדָא דְּדַיָּנֵי – שכן אני סובר שהדין בשני שטרות היוצאים ביום אחד שיש לעשות כראות עיני הדיין, והעמדתי את מר עוקבא שנראה לי שהוא היה חביב לאמו יותר ומסרה לו תחילה. אָמַר לֵיהּ רב ששת, אָנָא נַמִי שׁוֹדָא דְּדַיָּנֵי – אם כן גם הפסק שלי שרמי בר חמא זכה בנכסים יחשב כשודא דדייני ושוב אין לך כח להוציא מידו וליתן למר עוקבא. אָמַר לֵיהּ רב נחמן, שתי תשובות יש בדבר. חֲדָא, דַּאֲנָא דַּיֵּינָא וּמַר לָאו דַּיֵּינָא – האחד, משום שאני התמניתי להיות דיין על פי ריש גלותא והישיבה, ואילו מר לא התמנה לכך, ולכן רק אני יכול לפסוק שודא דדייני ואתה אינך יכול. וְעוֹד, מֵעִיקָּרָא לָאו בְּתוֹרַת הָכֵי אֲתִית לָהּ – שהרי מתחילה כשפסקת שרמי בר חמא זכה בנכסים לא אמרת שהיה זה בתורת שודא דדייני אלא משום שנכתב שטרו קודם, ובזה טעית שאנו איננו נוהגים לכתוב שעות, ולכן אין לפסק שלך דין שודא דדייני והייתי רשאי לבטלו.

* * *

הגמרא מביאה עוד מעשה בענין: הַנְהוּ תְּרֵי שְׁטָרֵי דְּאָתוּ לְקַמֵּיהּ דְּרַב יוֹסֵף – מעשה בשני שטרות של מכר [על שדה אחת שנמכרה לשני בני אדם] שהובאו לפני רב יוסף, חַד הֲוָה כָּתוּב בְּחַמְשָׁא בְּנִיסָן, וְחַד הֲוָה כָּתוּב בֵּיהּ בְּנִיסָן סְתָמָא – באחד מהשטרות נכתב 'בחמשה בניסן' ובשני נכתב 'בניסן' ולא הוזכר יום החודש וכל אחד מהם טוען ששטרו קדם, אוֹקְמֵיהּ [–העמידו] רַב יוֹסֵף לְדִתְנוּבְא דְּנכתב שטרו בחַמְשָׁא בְּנִיסָן בְּנִיסָן. אָמַר לֵיהּ אִידָךְ – בעל השטר השני לרב יוסף, וַאֲנָא אַפְּכִיר, כלומר, מפני מה לא אטול אף אני הרי גם שטרי כתוב בו ניסן. אָמַר לֵיהּ, אַתְּ, יָדְךָ עַל הַתַּחְתּוֹנָה, ואינך יכול להוציא מיד השני שנכתב שטרו בחמשה בניסן, אֵימָא בַּר עֶשְׂרִין וְתִשַּׁע בְּנִיסָן אַתְּ – שיש לומר שזמן שטרך הוא בעשרים ותשעה בניסן, ואילו בשטרו של השני מפורש שהוא בחמשה בניסן ולכך הוא זכה בנכסים ולא אתה. אָמַר לֵיהּ, כיון שהפסדתי את השדה ושילמתי עליה, וְנִכְתּוֹב לִי מַר ששודא דדייני עדיפה.